31 322 Kinderopvang

Nr. 604 Brief van de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de ministers van Werk en Participatie, van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en van Langdurige Zorg, Jeugd en Sport

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 30 oktober 2026

Introductie

De basis voor een kansrijke toekomst wordt al in de eerste levensjaren gelegd. In deze periode ontwikkelt een kind zich in hoog tempo en heeft de omgeving grote invloed op de ontwikkeling. Onderzoek toont aan dat investeren in deze periode de grootste effecten heeft op de ontwikkeling van kinderen.[1,2] Een veilige, gezonde en stimulerende omgeving, met aandacht voor de fysieke, mentale en sociale ontwikkeling is daarbij van groot belang. Door kinderen al vanaf jonge leeftijd goed te ondersteunen en stimuleren, wordt hun een stevige basis voor de toekomst gegeven. Ouders spelen daarin een onmisbare rol. Het is daarom belangrijk dat ouders, samen met de mensen, relaties en voorzieningen rondom het kind, een sterke pedagogische basis vormen en zij hierin goed worden ondersteund. Die sterke pedagogische basis is namelijk essentieel voor de ontwikkeling van het jonge kind.[3]

De kernboodschap van deze brief is dat jonge kinderen het best kunnen ontwikkelen en leren wanneer de samenwerking zich rondom hen en samen met hun ouders organiseert. In de Versterkingsagenda taal en andere basisvaardigheden staat dat de ministeries van OCW, SZW en VWS werken aan een gezamenlijke inzet om de onderlinge samenwerking rondom het jonge kind te versterken (‘jong geleerd is oud gedaan’). Deze brief richt zich op de brede ontwikkeling van het jonge kind, te weten 0 tot 6 jaar, met in het bijzonder aandacht voor 2 tot 5 jaar. Dat uw Kamer hier ook het belang van onderschrijft blijkt uit de moties en toezeggingen[4] over het versterken van de samenwerking tussen onderwijs, kinderopvang en zorg ten behoeve van de ontwikkeling van jonge kinderen, waaraan wij met deze brief invulling geven.

Leeswijzer

---

[1] SEO, Sardes (december 2024), *Kansen op een goede start. Onderzoek naar het vergroten van onderwijskansen bij de start in het basisonderwijs.*

[2] Center on the Developing Child, Harvard University (augustus 2017). *8 Things to Rembember About Child Development.* Center on the Developing Child (Harvard University): 8 Things to Remember About Child Development — Keeping In Touch

[3] VNG, Branchevereniging Maatschappelijke Kinderopvang, PO-Raad, VO-raad, MBO Raad, Jeugdzorg Nederland, Sociaal Werk Nederland en ONSwv (juli 2025), *Samenwerkingsgids: Een stevige pedagogische basis.*

[4] TZ202606-033 De Kamer ontvangt in het najaar van 2026 een brief over de samenhang tussen kinderopvang, voor- en vroegschoolse educatie en de basisschool.
TZ202603-197 De Tweede Kamer ontvangt in het najaar van 2026 een brief waarin wordt ingegaan op enkele maatregelen betreffende voor- en vroegschoolse educatie (vve).
TZ202606-032 De Tweede Kamer ontvangt voor de zomer van 2026 een brief over basisvaardigheden en hoe de vernieuwde kerndoelen landen in de praktijk. In die brief wordt ook een reactie gegeven op de resultaten van de International Early Learning and Child Wellbeing Study (IELS) en over de leesontwikkeling van jonge kinderen.
Kamerstukken II 2025/26, 36 800 VIII, nr. 160 (motie-Moorman).
Kamerstukken II 2025/26, 36 800 VIII, nr. 158 (motie-Moorman).
Kamerstukken II 2025/26, 36 800 VIII, nr. 168 (motie-Rooderkerk).

De brief start met de visie op de ontwikkeling van het jonge kind en de gezamenlijke opgave (1). Daarna wordt een probleemanalyse geschetst (2). Dan wordt uiteengezet welke inzet er al plaatsvindt per leefomgeving of levensfase van het kind. Dit gaat over de inzet thuis (3), de inzet voor kinderen in de leeftijd 0-4 jaar (4) en de inzet wanneer kinderen naar de basisschool en buitenschoolse opvang gaan (5). Ten slotte worden de plannen over hoe de samenwerking tussen de verschillende sectoren nog verder verbeterd kunnen worden beschreven (6).

1. Visie op ontwikkeling van het jonge kind

Alle kinderen hebben een goede omgeving nodig om op te groeien. Een omgeving waar elk kind welkom is, ook kinderen die extra hulp nodig hebben. Daarin leren ze samen met andere kinderen spelen, ontwikkelen en nieuwe dingen ontdekken.
De ontwikkeling van jonge kinderen begint bij de verantwoordelijkheid van ouders en verzorgers. Hun sociale netwerken, professionals en organisaties vanuit de kinderopvang, het onderwijs, de jeugd(gezondheids-)zorg, gemeenten, het Rijk én de bredere gemeenschap waarin kinderen opgroeien, zoals sport, cultuur, bibliotheken, jeugdwerk, buurtinitiatieven en vrijwilligersnetwerken leveren daar een belangrijke bijdrage aan. De wereld van kinderen en ouders laat zich niet eenvoudig in verschillende sectoren opdelen. In het dagelijks leven lopen verschillende domeinen immers voortdurend in elkaar over. Zo kan een kind de dag beginnen met een bezoek aan het consultatiebureau, vervolgens met andere kinderen spelen op de kinderopvang, om daarna door de ouders te worden opgehaald voor zwemles en de dag samen af te sluiten met een voorleesboek uit de bibliotheek. Voor een kind hoort dit allemaal bij diens leven. Daarom is het goed dat kinderopvang, onderwijs en jeugd(gezondheids-)zorg elkaar steeds vaker opzoeken. Goede complementaire samenwerking is cruciaal om kinderen goed te begeleiden in hun ontwikkeling en de juiste ondersteuning te bieden aan hen en hun ouders. Juist in deze samenwerking zijn nog kansen voor verdere verbetering.

2. Probleemanalyse

We zien dat de druk op gezinnen, binnen de kinderopvang, jeugd(gezondheids-)zorg en het onderwijs hoog is en toeneemt. Het taalniveau van tweejarigen gaat achteruit. IELS, een internationaal onderzoek naar de ontwikkeling van vijfjarigen, geeft een zorgelijk beeld. Nederlandse vijfjarigen scoren op behoorlijk wat onderdelen lager dan het internationale gemiddelde. Dit geldt voor onder andere beginnende gecijferdheid en executieve functies. Op beginnende geletterdheid scoren Nederlandse vijfjarigen net gemiddeld. De verschillen tussen de kinderen zijn relatief beperkt, maar de sociaaleconomische status van het gezin hangt duidelijk samen met het ontwikkelingsniveau. Een uitgebreidere analyse volgt in bijlage 1.[7]

Maatschappelijke ontwikkelingen komen steeds vaker de klas of de kinderopvang binnen. De ondersteuningsvragen in het onderwijs en de kinderopvang lopen op.[5] Er zijn signalen dat het aantal kleuters in het speciaal (basis)onderwijs toeneemt. Kinderen en hun ouders ontvangen niet altijd de juiste ondersteuning die zij nodig hebben op dat moment. Dit belemmert een gezonde ontwikkeling (of gezond opgroeien). Eén op de zeven kinderen maakt inmiddels gebruik van een

[5] Berenschot (november 2023), *Druk op de keten.* Rapport Druk op de Keten

vorm van jeugdhulp.[6] De kinderopvang, het onderwijs en de zorg hebben tegelijkertijd te maken met personeelstekorten en wachtlijsten. Het lukt niet altijd om kinderen met extra zorgbehoeften een passende plek te geven. Ook zijn er signalen dat ouders door het huidige ingewikkelde systeem van toeslagen terughoudend zijn om hun kinderen naar de kinderopvang te brengen. Dit kan er allemaal toe leiden dat kinderen al jong te weinig gestimuleerd worden en daardoor ontwikkelingsachterstanden oplopen. Ook kan dit ervoor zorgen dat ouders niet of minder kunnen werken.

Wij zien het als de verantwoordelijkheid van het kabinet om dit vraagstuk gezamenlijk op te pakken. Door vanuit de verschillende domeinen en met verschillende partners aan de slag te gaan, kunnen we de beste kansen bieden aan het jonge kind op weg naar een leven als vrije, zelfstandige volwassene die mee kan doen. Te denken valt hierbij aan eenvoudigere wet- en regelgeving, aan een beter aanbod van kinderopvang en ruimte voor ondernemers om dit te bieden, aan de juiste handvatten voor leraren en zorgprofessionals en aan voldoende beleidsruimte voor gemeenten om aan te sluiten bij wat lokaal nodig is.

3. De inzet thuis

Kansrijke Start

Een van de aanpakken die gezinnen thuis ondersteunt is Kansrijke Start. De aanpak richt zich op gezinnen in een kwetsbare situatie en ondersteunt jonge kinderen en (aanstaande) ouders, onder meer door vroegsignalering, een gezonde zwangerschap, een goede voorbereiding op het ouderschap en passende ondersteuning waar nodig. Samenwerking tussen gemeenten, de jeugd(gezondheids-)zorg, geboortezorg, het sociaal domein en andere betrokken partijen is hierbij essentieel. Bibliotheken zijn steeds vaker samenwerkingspartner van gemeenten binnen Kansrijke Start. Daar waar in 2023 nog ongeveer 20% van de gemeenten de bibliotheek als partner had, blijkt uit de monitor 2024 dat dit is gestegen naar iets meer dan 40% van de gemeenten. In 2025 was dit percentage 45%. Dit is belangrijk, omdat de bibliotheek een plek is waar ouders kunnen samenkomen, waar ouder en kind samen spelenderwijs kunnen lezen en waar ondersteuning kan worden gefaciliteerd.

Ook blijkt uit de monitor dat de interventies BoekStart en de VoorleesExpress de afgelopen jaren steeds meer zijn ingekocht door gemeenten. In 2025 zette 75% van de gemeenten BoekStart/BoekenPret in. De VoorleesExpress werd in 45% van de gemeenten ingezet.

Gemeenten ontvangen structureel middelen vanuit het Rijk om hun lokale en/of regionale aanpak vorm te geven en verder te versterken. Het kabinet zet blijvend in op Kansrijke Start. Kansrijke Start wordt structureel onderdeel van de lokale en regionale inrichting van zorg en ondersteuning, als zogenoemde basisfunctionaliteit. Het doel is dat in 2030 een landelijk dekkend aanbod van de basisfunctionaliteit Kansrijke Start beschikbaar is. Hiervoor waren al structurele middelen beschikbaar. Daarbovenop stelt het kabinet € 25 miljoen in 2027 oplopend tot € 62 miljoen structureel in voor de gemeentelijke en maatschappelijke ondersteuning van gezinnen in een kwetsbare situatie middels de aanpak Kansrijke Start.

---

[6] Kamerstukken II 2025/26, 2026Z16254, antwoord op schriftelijke vragen van de leden Armut en Hamstra (beiden CDA) over de uitzending van Argos ‘Kleuter zonder klas’, 31 augustus 2026.

Team Ouders
Uit de *Staat van Gezinnen 2026* blijkt onder andere dat ouders behoefte hebben aan betrouwbare informatie en aan meer steun bij het ouderschap. Daarom zet het ministerie van VWS een onderzoek uit onder ouders. Daarmee kan worden achterhaald wat de informatiebehoefte van ouders is in verschillende fases in relatie tot de informatie die er al is, om zo ouders beter te kunnen ondersteunen. De drie ministeries (OCW, VWS en SZW) onderschrijven het belang van de aanbevelingen uit het rapport *Staat van Gezinnen 2026* en zien deze als een waardevolle aanvulling op de bestaande inzet voor het versterken van de positie en ondersteuning van gezinnen. Met deze brief komen wij tegemoet aan de gevraagde beleidsreactie op het rapport.

Daarnaast heeft VWS tijdens de Week van de Opvoeding dit najaar in samenwerking met het NCJ, de Stichting voor Werkende ouders en andere betrokken partijen, Team Ouders gelanceerd. De webpagina Team Ouders verbindt kennis, praktijkvoorbeelden en initiatieven die bijdragen aan het versterken van ouders, informele steun en pedagogisch partnerschap. Naast deze samenwerking wordt via de website van de Rijksoverheid[7] ook informatie aangeboden over verschillende levensgebeurtenissen, waaronder informatie over wanneer een kind naar de basisschool gaat en wat er geregeld moet worden.

Pedagogisch en educatief partnerschap met ouders
Voor ouders die ondersteuning willen rondom de ontwikkeling van hun kind zijn er diverse mogelijkheden, waaronder het project Taalschatten. Taalschatten zet zich in om ouders al vanaf het begin bewust te maken van hun eigen rol: praten, reageren, spelen en voorlezen in de taal die zij zelf het best beheersen. Daarnaast agendeert het project Taalschatten dit onderwerp ook bij professionals in de geboortezorg, jeugd(gezondheids-)zorg, bij bibliotheken en gemeenten en bouwen ze met dit netwerk aan verbindingen in de doorgaande lijn. Een ander programma is BoekStart. De beschikbaarheid van boeken thuis hangt samen met de frequentie waarmee ouders voorlezen. In huizen waar meer boeken beschikbaar zijn, wordt ook vaker voorgelezen.[8] Met BoekStart stimuleren bibliotheken ouders om al vanaf de geboorte samen te lezen met hun kind en zo de taalontwikkeling te stimuleren, onder andere via het BoekStartkoffertje met gratis boekjes en voorleestips. Daarnaast kunnen alle kinderen t/m 17 jaar gratis lid worden van de bibliotheek. Zo kunnen ouders ook voor hun jonge kinderen gratis boeken lenen om voor te lezen.

Speciale aandacht is er op plekken waar het risico op onderwijsachterstanden het grootst is. Dit gebeurt bijvoorbeeld via de Landelijke GKA-agenda Taal & Ouders. Hier werken leraren samen met ouders aan de taalontwikkeling van kinderen en versterken zo hun aanpak, volgens de effectieve aanpak Thuis in Taal. Ook in lokale GKA-agenda's wordt in verschillende gemeenten extra aandacht besteed aan de samenwerking met ouders en het bevorderen van activiteiten, zoals voorlezen.

---

[7] Overzicht Levensgebeurtenissen | Rijksoverheid.nl
[8] OECD (mei 2026), *International Early Learning and Child Well-being Study 2025*. Early childhood education and care and additional supports for children: Building Strong Foundations for Life | OECD

Soms hebben ouders zelf moeite met basisvaardigheden, wat het bieden van ondersteuning lastiger maakt.[9] Gemeenten ontvangen vanuit OCW jaarlijks circa € 95 miljoen om volwassenen – waaronder ouders – te ondersteunen bij het verbeteren van basisvaardigheden. Daarmee zijn zij beter in staat om hun kinderen te helpen. Hierover stuurt de staatssecretaris van Onderwijs en Emancipatie u later dit jaar het 'Leer- en Groeiplan taal, rekenen en digitaal voor volwassenen'.

Nieuwe kindregeling
Dit kabinet zet in op meer zekerheid en eenvoud voor gezinnen met kinderen. Het kabinet doet dit door het samenvoegen van de kinderbijslag en het kindgebonden budget tot één nieuwe regeling.[10] Zekerheid houdt in dat ouders weten waar ze financieel aan toe zijn. Zij moeten erop kunnen vertrouwen dat zij de bedragen die zij vanuit de nieuwe regeling zullen ontvangen ook mogen houden. De nieuwe regeling zal een hoger inkomensonafhankelijk deel kennen, en een lager inkomensafhankelijk deel. Dat zorgt voor rust in de huishoudportemonnee. En rust in de portemonnee leidt tot meer rust en overzicht binnen het gezin, wat ook bevorderlijk is voor de ontwikkeling van de kinderen in het gezin.

Eenvoud voor ouders wordt bevorderd door de nieuwe kindregeling vorm te geven binnen één wettelijk kader, namelijk de Wet structuur uitvoeringsorganisaties werk en inkomen (SUWI). Dit verbetert ook de uitvoerbaarheid van de regelingen voor uitvoeringsorganisaties. Op termijn is het de bedoeling dat ouders in de dienstverlening nog maar met één uitvoerder te maken krijgen. Ook dit geeft gezinnen rust en bevordert de ontwikkeling van kinderen. Voor het einde van 2026 informeren de minister van Werk en Participatie en de staatssecretaris van Financiën uw Kamer over de volgende stappen in de uitwerking. Daarbij zullen zij een aangepast voorstel doen zoals verzocht in de motie Bikker-Bontenbal.[11] Het nieuwe voorstel zal een significante netto plus voor gezinnen bevatten. Het zal daarnaast ingaan op de onderdelen zoals genoemd in de motie Stoffer: een tegemoetkoming voor ouders bij geboorte van een kind, een online gezinsportaal en een verhoging van de kindregelingen gericht op middeninkomens.

Een centraal ouder-kindportaal
We onderzoeken hoe (financiële) ondersteuning van ouders en kinderen zoveel mogelijk in één centraal ouder-kindportaal kan worden samengebracht. Ook dit geeft gezinnen rust en overzicht en is goed voor de ontwikkeling van kinderen. Dit is in lijn met de motie Stoffer.[12] Voor het einde van 2026 informeren de minister van Werk en Participatie en de staatssecretaris van Financiën uw Kamer over de volgende stappen in de uitwerking.

Brugfunctionaris
De brugfunctionaris ondersteunt en versterkt ouders en leerlingen op laagdrempelige en zoveel mogelijk preventieve wijze via school. Ook zorgt deze als nodig voor toeleiding van ouders en kinderen naar andere (zorg)instanties en professionals. Daarmee wordt de verbinding tussen school, kind, ouders en de

---

[9] Ongeveer drie miljoen volwassenen in Nederland hebben moeite met basisvaardigheden: PIAAC (2024), op: https://www.rijksoverheid.nl/documenten/2024/12/10/piaac-nationaal-rapport
[10] Kamerstukken II 2025/26, 36708, nr. 105.
[11] Kamerstukken II 2026/27, 37020, nr. 30 en 36923, nr. 9.
[12] Kamerstukken II 2026/27, 37020, nr. 25.

lokale ondersteuningsstructuur gestimuleerd. De afgelopen jaren hebben ongeveer 1100 scholen subsidie ontvangen voor de inzet van een brugfunctionaris en deze subsidie wordt nog tot 2029 voortgezet. Vanaf 2029 wordt de subsidie omgezet in structurele aanvullende bekostiging.

4. De inzet voor kinderen in de leeftijd van 0 tot 4 jaar

Jeugdgezondheidszorg

Op grond van de Wet publieke gezondheid (Wpg) moeten alle gemeenten een landelijk preventief gezondheidszorgpakket actief aanbieden aan alle jeugdigen tot 18 jaar.[13] Dit is het basistakenpakket JGZ (hierna: BTP JGZ).[14] De JGZ ziet op basis van haar wettelijke taak als enige organisatie vrijwel alle kinderen in Nederland, van zwangerschap tot 18 jaar: minimaal 95% van de kinderen onder de 4 jaar en 90% van de kinderen boven de 4 jaar.[15] De JGZ professionals volgen structureel de lichamelijke, psychische en sociale ontwikkeling van kinderen en ouders kunnen bij hen terecht voor gratis advies en ondersteuning bij opvoedvragen, verzorging en gezonde keuzes. Ouders kunnen met vragen ook bellen, chatten, of mailen. De JGZ is hiermee fysiek in de wijk en online goed bereikbaar.

En niet alleen kunnen ouders en jeugdigen bij de JGZ terecht, de JGZ reikt ook proactief uit naar gezinnen. Door deze laagdrempelige aanwezigheid kan de JGZ de eigen kracht van kinderen, jongeren en ouders versterken en - waar mogelijk - ervaren problemen normaliseren. In het kader van het BTP JGZ wordt waar nodig samengewerkt met onderwijs (iedere school in het primair onderwijs is gekoppeld aan de JGZ), voorschoolse voorzieningen, jeugdhulp, verloskundigen, kraamzorg, huisartsen en overige curatieve gezondheidszorg, buurtteams en andere relevante zorg- of hulpverleners.[16] De minister van VWS is op dit moment bezig met het schrijven van een werkagenda voor de JGZ. Juist vanwege het grote aantal kinderen dat de JGZ ziet, kan deze werkagenda bijdragen aan de positie van de JGZ in de lokale aanpak rondom het kind.[17]

Nieuw financieringsstelsel kinderopvang

Het kabinet werkt momenteel hard aan een essentiële wijziging van het financieringsstelsel kinderopvang.[18] Net als bij de kindregeling zijn eenvoud en zekerheid voor ouders ook hier prioriteit. Voor de ontwikkeling van kinderen is het cruciaal dat het gebruik van kinderopvang voor ouders toegankelijk is. De huidige kinderopvangtoeslag kent een fundamenteel probleem, doordat de overheid aan ouders een onzeker voorschot verstrekt om een zekere rekening voor de opvang van hun kinderen te betalen.[19] Door de grote bedragen en de onzekerheid van de huidige kinderopvangtoeslag zijn er tot op de dag van

---

[13] Zie art. 1 sub jo. art. 5 Wet publieke gezondheid.
[14] Zie voor de definitie van het basistakenpakket JGZ art. 1, sub b Besluit publieke gezondheid. Zie voor de invulling van het basistakenpakket JGZ voor 0-18 jarigen H III van het Besluit publieke gezondheid.
[15] NCJ. *Landelijk professioneel kader uitvoering Basispakket JGZ.* [Den Haag]: NCJ; 2025. Beschikbaar op: https://www.ncj.nl/wp-content/uploads/media-import/docs/dfb50c2f-e19b-4003-9b69-37eb753acdc2.pdf
[16] Zie art. 7, 2e lid, Besluit publieke gezondheid.
[17] Kamerstukken II 2025/26, 32 279, nr. 267. *Structurele aanpak Kansrijke Start - Samen zorgen we voor de eerste 1000 dagen,* Tweede Kamer.
[18] Kamerstukken II 2025/26, 31 322, nr. 593. *Voortgang nieuw financieringsstelsel voor kinderopvang*
[19] Kamerstukken II 2025/26, 31 322, nr. 571. *Nieuw financieringsstelsel kinderopvang: koers houden*

vandaag ouders die te maken hebben met hoge terugvorderingen. Er zijn bovendien aanwijzingen dat het risico op terugvorderingen bepaalde groepen ouders ervan weerhoudt om kinderopvangtoeslag aan te vragen. Dat kan ertoe kan leiden dat hun kinderen niet naar de kinderopvang gaan. En dat heeft gevolgen voor hun ontwikkeling. Het kabinet wil daar een einde aan maken door een nieuw financieringsstelsel voor de kinderopvang in te voeren. Dit nieuwe financieringsstelsel biedt ouders eenvoud en zekerheid. Terugvorderingen bij ouders zijn dan eindelijk verleden tijd. Ook wordt kinderopvang voor de meeste ouders veel beter betaalbaar. Dat is goed voor de toegankelijkheid van kinderopvang en daarmee voor de ontwikkeling van kinderen. Het kabinet werkt aan een stelsel dat de voordelen van de huidige diversiteit in de kinderopvangmarkt behoudt en dat werkt voor ouders en ondernemers. Ondernemers kunnen inspelen op de behoefte van ouders en daarmee bijdragen aan zoveel mogelijk voordelen van kinderopvang voor zoveel mogelijk kinderen.

Verder kan het nieuwe stelsel bijdragen aan een normverandering waarbij het nog gangbaarder wordt dat kinderen naar de opvang gaan. Dat draagt bij aan de ontwikkeling van het jonge kind. Verder krijgen gemeenten dankzij het wetsvoorstel financiering kinderopvang meer beleidsruimte om ouders met lagere inkomens te ondersteunen in de kosten van kinderopvang. Hiermee stimuleren we dat kinderen van deze groepen ouders meer naar de kinderopvang gaan. Het kabinet maakt hier ook extra budget voor vrij.[20]

Divers aanbod van kinderopvang
De kwaliteit van de kinderopvang in Nederland is goed. Zowel de emotionele kwaliteit (zoals sfeer op de groep, sensitiviteit van professionals) als de educatieve proceskwaliteit (zoals rijk taalaanbod, spel, exploratie) is de afgelopen jaren licht gestegen en scoort in internationaal opzicht hoog.[21] Overal wordt aan de brede ontwikkeling van kinderen gewerkt. Voor voorschoolse educatie geldt daarnaast dat een uitbreiding van het aantal uren heeft geleid tot hogere scores op taal, executieve functies, motoriek en sociaal-emotioneel gedrag.[22] Kinderen lopen hierdoor daadwerkelijk hun achterstand in.

De ontwikkeling van het kind staat centraal in de kinderopvang. Het gaat daarbij om brede ontwikkeling met aandacht voor sociale activiteiten als samen spelen, samen werken en leren van en met elkaar. Deze activiteiten vormen de eerste stappen in de ontwikkeling van kinderen. Spelenderwijs ontwikkelen ze daarbij hun motoriek en hun vermogen om te denken en te begrijpen en leren ze met andere kinderen omgaan. Deze aanpak helpt kinderen bij een goede overgang naar het basisonderwijs en de samenleving. De vraag van ouders gaat niet altijd uit naar reguliere kinderopvang. Sommige ouders hebben door onregelmatige werktijden of een baan in de avonduren behoefte aan andere vormen. Ondernemers in de kinderopvang komen tegemoet aan deze vraag. Bijvoorbeeld in de vorm van gastouders. Zij kunnen kinderen buiten reguliere werktijden opvangen. Ook bieden zij vaak kleinschalige opvang aan, waar sommige kinderen baat bij hebben voor hun ontwikkeling. Andere ondernemers bieden agrarische kinderopvang aan, waarbij kinderen zich buiten en met de dieren van de

---

[20] Voor deze maatregel is incidenteel € 24 miljoen per jaar gereserveerd voor de periode 2029 - 2038 (€ 240 miljoen in totaal).
[21] Landelijke Kwaliteitsmonitor Kinderopvang (2026), Kwaliteit van de Nederlandse kinderopvang. De kinderdagopvang, peuteropvang, buitenschoolse opvang en gastouderopvang in beeld. Gecombineerde metingen 2017-2025.
[22] Universiteit Utrecht (2024), *EVENING*, Het onderzoek - EVENING - Universiteit Utrecht

boerderij kunnen ontwikkelen. Voorschoolse educatie vindt plaats op een kinderdagverblijf of peuteropvang.

Het merendeel van de kinderen in Nederland gaat in de periode voor ze naar school gaan naar een vorm van kinderopvang. Van alle 0- tot en met 3-jarigen gaat 66% naar een vorm van kinderopvang voor gemiddeld 22 uur per week.[23] Van de peuters van 2,5 jaar en ouder gaat zelfs naar schatting 90%.[24] Voor ouders die werken, re-integreren, studeren of inburgeren is er kinderopvangtoeslag. Dit geldt ook voor ouders met een partner met een Wlz-indicatie of een partner in detentie. Daarmee wordt kinderopvang voor ouders betaalbaar en toegankelijk gehouden en worden ouders in staat gesteld om de zorg voor hun kinderen te combineren met werken.

Voor ouders die geen recht hebben op kinderopvangtoeslag omdat zij niet werken, re-integreren, studeren of inburgeren is er naast peuteropvang de mogelijkheid tot een Sociaal Medische Indicatie (SMI). Wanneer een gezin te maken heeft met sociaal medische problematiek en een van de ouders daardoor niet kan werken maar ook de zorg voor de kinderen niet volledig kan dragen, kan de gemeente een SMI afgeven. Daarmee kan het kind zich ontwikkelen en met andere kinderen spelen op de kinderopvang terwijl de ouder wordt ontlast.[25] SMI is bedoeld voor ouders met kinderen van 0 tot en met einde basisschool. Met name voor ouders met kinderen in de leeftijd van 0 tot 2,5 jaar is SMI een belangrijke ondersteuning, omdat er dan nog geen andere mogelijkheden als peuteropvang en voorschoolse educatie zijn. Omdat er verschillen zijn in de uitvoering van SMI door gemeenten, heeft SZW begin 2026 samen met de VNG een handreiking gepubliceerd. Die handreiking bevat een basislijn, waarmee ouders meer duidelijkheid krijgen over wat zij van hun gemeente kunnen verwachten.

Voorschoolse educatie
Een kind dat baat heeft bij extra taalontwikkeling kan deelnemen aan voorschoolse educatie. 76% van de peuters met een doelgroepindicatie neemt deel aan voorschoolse educatie[26] en de JGZ geeft de indicatiestelling af. Er zijn (grote) verschillen tussen gemeenten wat betreft bereik. Het is daarom van belang om de deelname na indicatie te verhogen om een soepele overgang naar school te vergroten. Het kabinet zoekt samen met de JGZ, gemeenten en voorschoolse educatie hoe dit beter kan. Uit onderzoek blijkt dat kinderen in Nederland die vanwege omgevingskenmerken een risico lopen op een achterstand in de Nederlandse taal en die gebruikmaken van voorschoolse educatie van goede kwaliteit hier veel profijt van hebben bij hun ontwikkeling.[27] De verplichte inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker/coach in de voorschoolse educatie, die sinds 1 januari 2022 geldt, heeft vruchten afgeworpen. Dit heeft geleid tot een verbetering van de educatieve kwaliteit van de voorschoolse educatie en positieve effecten op de taalontwikkeling van doelgroeppeuters.[28] Het aanbieden van een rijk taalaanbod staat centraal binnen voorschoolse educatie. Dit betekent dat het voornamelijk van toegevoegde

---

[23] SZW, Eerste kwartaalrapportage kinderopvang 2026.
[24] Buitenhek (2022), Monitor Bereik Voorschoolse Voorzieningen.
[25] Buitenhek (2022). Monitor bereik van voorschoolse voorzieningen.
[26] Inspectie van het Onderwijs (2025), *Landelijk rapport gemeentelijke taakuitvoering kinderopvang en onderwijs.*
[27] Kohnstamm Instituut (2022). *Voor- en vroegschoolse educatie helpt, mits de kwaliteit goed is.* Samenvatting eindrapport pre-COOL onderzoek.
[28] Universiteit Utrecht (2024), *EVENING*, Het onderzoek - EVENING - Universiteit Utrecht

waarde is voor peuters die vanwege hun sociale omgeving een minder rijk (taal)aanbod hebben. Daarom wordt als onderdeel van het wetsvoorstel *aanvullende bekostiging gelijke leer- en ontwikkelvoorwaarden en verduidelijking onderwijsachterstandenbeleid* voor gemeenten verhelderd bij welke peuters voorschoolse educatie het beste aansluit.[29]

Peuters en kleuters binnen één groep
De overgang van de periode voordat kinderen naar school gaan naar het moment waarop ze starten in het basisonderwijs is kwetsbaar voor de ontwikkeling van jonge kinderen.[30] De ministeries van SZW en OCW werken momenteel aan tijdelijke regelgeving om peuters en kleuters onder schooltijd samen te voegen en daarbij af te wijken van een aantal wettelijke bepalingen binnen het Besluit kwaliteit kinderopvang en de Wet op het primair onderwijs (Wpo). Er is ruimte voor maximaal 200 gezamenlijke peuter- kleutergroepen.

In het Tijdelijk besluit worden twee vormen onderscheiden die aansluiten op de praktijk. De eerste vorm houdt in dat peuters en kleuters de volledige tijd dat de peuters op een dag aanwezig zijn onder schooltijd, een gezamenlijk aanbod volgen. De tweede vorm houdt in dat de peuters een eigen stamgroep behouden. Op gezette tijden wordt er gemengd met kleuters en volgen de peuters en kleuters een gezamenlijk aanbod. Gedurende de looptijd van dit Tijdelijke besluit zal worden onderzocht of peuters en kleuters in deze groepen goede ontwikkelingskansen krijgen en of ze voldoende soepel overgaan van kinderopvang naar het onderwijs. Ook wordt onderzocht of de groepen de regeldruk verminderen en helpen om eenvoudig(er) een gezamenlijk, doorlopende leer- en ontwikkelingslijn voor peuters en kleuters te realiseren.

Familieschool
Een veelbelovend initiatief dat door het Rijk wordt gefaciliteerd is de Familieschool.[31] Een Familieschool biedt kinderen en gezinnen vanuit een samenhangende aanpak ondersteuning op het gebied van onderwijs, opvoeding en ontwikkeling. Voor het jonge kind biedt dit kansen om al vroeg ontwikkelingsachterstanden te voorkomen en een goede start op de basisschool te bevorderen. Er zijn momenteel circa 80 scholen (66 po en 14 vo) bekend die Familieschool zijn of zich hiertoe ontwikkelen. Op circa 29 plekken verspreid over het land zijn gemeenten of scholen bezig met de ontwikkeling van de Familieschool.[32] Acht van de 29 plekken zijn gelegen in een focusgebied van het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid (NPLV).

Inclusieve kinderopvang
Elk kind is gebaat bij een plek die aansluit bij diens ontwikkeling. Kinderopvang kan er ook aan bijdragen dat alle kinderen, ook kinderen met een extra ondersteuningsbehoefte, mee kunnen doen en opgroeien met vriendjes en vriendinnetjes in de buurt. Het gaat bijvoorbeeld om kinderen met het

---

[29] Overheid.nl, *Wet aanvullende bekostiging gelijke leer- en ontwikkelvoorwaarden en verduidelijking onderwijsachterstandenbeleid (GLO).* Wetgevingskalender, Wet aanvullende bekostiging gelijke leer- en ontwikkelvoorwaarden en verduidelijking onderwijsachterstandenbeleid (GLO) | Overheid.nl | Wetgevingskalender
[30] IJsbrand Jepma en Karin Vander Heyden (2022). *Verbeteren start in het basisonderwijs – Een wetenschappelijk kader*, Utrecht: Sardes.
[31] Uit ons magazine: Wat is een familieschool? | Gelijke kansen
[32] De hier genoemde aantallen moet enigszins voorzichtig worden gelezen, omdat de specifieke situatie niet altijd bekend is. Er zijn bijvoorbeeld scholen die werken als een Familieschool, maar zichzelf niet zo noemen.

downsyndroom, kinderen in een rolstoel, kinderen met ontwikkelingsachterstanden of hoogbegaafde kinderen. We willen dat iedereen, met eventuele aanpassingen, mee kan doen in de reguliere kinderopvang. Daarom hebben we ons als Rijk gecommitteerd aan het VN-Verdrag handicap en wordt in stappen gewerkt naar inclusieve kinderopvang in 2040.[33]

De handreiking 'Op weg naar inclusieve kinderopvang' biedt inspiratie voor gemeenten en kinderopvangorganisaties om dit al mogelijk te maken.[34] Bijvoorbeeld door een extra (jeugd)professional in te zetten, kleinere groepen te maken, een prikkelarme ruimte te realiseren of specifieke coaching voor professionals over positieve gedragsondersteuning. Bovendien wordt ernaar gestreefd dat het aanbod van hulp, ondersteuning en activiteiten voor een groep kinderen tegelijk wordt georganiseerd in plaats van voor ieder kind afzonderlijk. Onze wens is dat alle kinderen zo veel mogelijk samen kunnen spelen, opgroeien en ontwikkelen.

5. De inzet wanneer kinderen naar de basisschool en buitenschoolse opvang gaan

Basisonderwijs

98% van de kinderen in Nederland gaat op vierjarige leeftijd naar school.[35] De aanwezigheid is hoog, hoewel de leerplicht voor hen nog niet geldt.[36] De kwaliteit van het onderwijs in groep 1 en 2 in Nederland wisselt.[37] Kinderen hebben veel baat bij onderwijs van goede kwaliteit. Om deze reden is het belangrijk dat de kwaliteit van het onderwijs overal hoog is en kinderen zo volledig mogelijk deelnemen aan dit onderwijs. Hieronder wordt de inzet van het kabinet uiteengezet.

Programma Ontwikkeling Jonge Kind

Via het Programma Ontwikkeling Jonge Kind blijft het kabinet de mogelijkheid creëren voor scholen om ook extra personeel in groep 1 en 2 in te zetten in de NPLV gebieden. Daarnaast worden scholen aangemoedigd om structurele middelen voor basisvaardigheden in te zetten voor groep 1 en 2, voor zover scholen hier nog niet op inzetten. Scholen kunnen dit geld bijvoorbeeld gebruiken voor meer onderwijsassistenten of het scholen van leraren en onderbouwteams.

Handreiking jonge kind

OCW ontwikkelt momenteel samen met professionals vanuit de praktijk een landelijke handreiking over het jonge kind. De handreiking gaat in op hoe je als schoolleider kan bijdragen aan kwalitatief goed onderwijs in de onderbouw. Verschillende onderwerpen als visievorming, een doorgaande ontwikkellijn en personeel komen aan bod.

Inclusief onderwijs

Ook wordt gewerkt aan de beweging naar inclusief onderwijs in 2035. Het is wenselijk dat iedereen vanaf diens geboorte onderdeel uitmaakt van een wereld die niemand uitsluit. Inclusief onderwijs betekent dat kinderen zo veel mogelijk samen, dichtbij huis en met passende ondersteuning onderwijs volgen. Samen

---

[33] Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (juni 2025), *Werkagenda VN-Verdag Handicap 2025-2030*, Werkagenda VN-verdrag Handicap I 2025 - 2030 | Rijksoverheid.nl

[35] SEO, Sardes (december 2024), *Kansen op een goede start. Onderzoek naar het vergroten van onderwijskansen bij de start in het basisonderwijs.*
[36] Sardes, SEO (juli 2026), *Onderwijsdeelname vierjarigen.*
[37] Inspectie van het Onderwijs (juli 2024), *De kwaliteit van de vroegschoolse educatie.*

met het onderwijsveld wordt een transitieplan inclusief onderwijs opgesteld voor de eerste fase (2026-2029). De verbinding van onderwijs met kinderopvang en zorg is een van de onderdelen van het transitieplan. De Kamer ontvangt het transitieplan begin 2027.[38]

Buiten schooltijd
Behalve op de basisschool, ontwikkelen kinderen zich daarnaast in hun vrije tijd door deel te nemen aan de buitenschoolse opvang, sport, muziek, of het programma School en Omgeving dat zich richt op het vergroten van kansen door leerlingen extra activiteiten en ontwikkeltijd te bieden buiten de reguliere lestijd. Op de buitenschoolse opvang maken kinderen vrienden buiten school om, wat hun sociale netwerk verbreedt. En door de mix van leeftijden leren oudere en jongere kinderen elkaar kennen. Daarnaast biedt de buitenschoolse opvang een mix van structuur en vrijheid, wat waardevol is voor kinderen na een drukke schooldag. Ook ontwikkelen ondernemers buitenschoolse opvang met een thematische specialisatie, zoals techniek of sport.

Sinds 2026 is met behulp van rijkssubsidie het inclusiepact buitenschoolse opvang gestart. Dit pact met meedenkers en -doeners uit kinderopvang, onderwijs, zorg, ouders, gemeenten, werkt kansrijke beleidsopties uit die helpen om meer BSO-plekken te realiseren. Er is namelijk onvoldoende passend aanbod van buitenschoolse opvang voor kinderen die naar het speciaal (basis)onderwijs gaan. Kinderen krijgen hierdoor minder kans om hun vrije tijd zinvol en prettig door te brengen. Hun ouders werken noodgedwongen minder, of blijven thuis. En soms wordt eerder een beroep gedaan op zware jeugdzorg, terwijl passende buitenschoolse opvang dit had kunnen voorkomen.

6. Versterken samenwerking vanuit het belang van het kind

Versterken van de pedagogische basis
Het is van groot belang dat voorzieningen in de pedagogische basis goed op elkaar aansluiten en werken vanuit een gezamenlijke visie. Dit is een gezamenlijke opgave voor gemeenten, onderwijs, kinderopvang, jeugd(gezondheids-)zorg en alle anderen die werken met kinderen en gezinnen. Tijdens het spelen en leren volgen professionals in de kinderopvang de ontwikkeling van kinderen. Om elkaars kennis en kunde optimaal te benutten en zo ook ouders (nog) beter en vroegtijdig te kunnen ondersteunen in de eerste levensjaren van een kind is een sterke en structurele verbinding tussen de JGZ en de kinderopvang, waaronder voorschoolse educatie, van belang. Afhankelijk van de gemeente, het lokale aanbod en de beschikbare middelen wordt de ondersteuning vanuit de JGZ aan kinderopvangorganisaties afgestemd. Verschillende wettelijke kaders, verantwoordelijkheden en werkwijzen tussen kinderopvang, onderwijs en JGZ bemoeilijken samenwerking. Daarom wordt de komende periode ingezet op de verbinding tussen JGZ en kinderopvang en wordt met partijen uit het veld verkend in hoeverre het belang van deze verbinding aandacht behoeft.

De beweging in de Hervormingsagenda Jeugd[39] en het wetsvoorstel Reikwijdte Jeugdwet is erop gericht om de dagelijkse context van kinderen en gezinnen te versterken. Op die manier kunnen kinderen zoveel mogelijk meedoen in hun eigen omgeving: thuis, in de jeugd(gezondheids-)zorg, op school, in de

---

[38] Kamerstukken II 2025/26, 31 497, nr. 513, Van passend naar inclusief onderwijs, 20 mei 2026, Tweede Kamer.
[39] Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028

kinderopvang, in de wijk en op de (sport)club/vereniging, ook als er een ondersteuningsvraag is. Zo worden kinderen en gezinnen beter geholpen en worden problemen eerder aangepakt waardoor kinderen beter worden geholpen en zwaardere, specialistische jeugdzorg vaker wordt voorkomen. In het wetsvoorstel Reikwijdte wordt het belang van een breed gedragen visie op de pedagogische basis en afgestemd beleid benadrukt. In de Jeugdwet wordt een verplichting voor gemeenten opgenomen om te komen tot een 'op overeenstemming gericht overleg' en visie op een sterke en gezonde sociale en pedagogische basis in gezinnen, wijken, scholen en in voorzieningen als kinderopvang.

Daarbij is het belangrijk dat hulp dichtbij kinderen en hun gezin beschikbaar is. Lokale teams spelen daarin een belangrijke rol. Zij ondersteunen inwoners, bijvoorbeeld bij vragen over zorg en opvoeding. Gemeenten, het Rijk en andere organisaties hebben afspraken gemaakt om deze lokale teams te versterken: het convenant stevige lokale teams.[40] Er wordt gewerkt aan een aanvullende module over de verbinding met de pedagogische basis om de inbedding van de lokale teams en de rol van partijen rondom de pedagogische basis (met o.a. jeugd(gezondheids-)zorg, kinderopvang, onderwijs, sociaal werk etc.) verder te duiden.

BES(t) 4 Kids
Een mooi voorbeeld waarin het Rijk integraal werkt aan de ontwikkeling van jonge kinderen is het programma BES(t) 4 Kids. OCW, SZW, VWS en de openbare lichamen van Bonaire, Saba en Sint-Eustatius hebben zich binnen dit programma gezamenlijk hetzelfde doel gesteld: elk kind de kans geven zich volop te ontwikkelen middels kwalitatief goede, veilige en toegankelijke dagopvang en buitenschoolse opvang. Het geld voor dit programma loopt via één begroting. Juist omdat verschillende ministeries op Rijksniveau en de openbare lichamen binnen het programma BES(t) 4 Kids kiezen voor het werken met één gezamenlijk doel en geldstroom betekent dit veel voor de ondersteuning die kinderen ontvangen. Dit zie je ook terug in de Wet Kinderopvang BES waarbij een stelselinrichting is uitgewerkt waarin voor alle kinderen eenzelfde hoogwaardig aanbod binnen de kinderopvang wordt gerealiseerd.

Kansrijke Wijk
Een ander mooi voorbeeld van een gezamenlijke aanpak is de specifieke uitkering (SPUK) Kansrijke Wijk van het NPLV. Binnen deze aanpak werken onder meer onderwijs, kinderopvang, jeugd(gezondheids-)zorg en welzijn samen aan een omgeving waarin kinderen en gezinnen zich optimaal kunnen ontwikkelen. Door de expertise en signalen vanuit de verschillende domeinen te verbinden wordt eerder zichtbaar of kinderen ontwikkelings- en ondersteuningsbehoeften hebben en kan passende hulp beter op elkaar worden afgestemd. Voor de periode 2026-2028 is een bedrag van 400 mln. beschikbaar gesteld voor de twintig gebieden die zijn verbonden aan het NPLV.

Landelijk Expertisecentrum Jonge Kind
Het ministerie van OCW financiert bovendien in schooljaar 26-27 wederom het Landelijke Expertisecentrum Jonge Kind. Het expertisecentrum brengt kennis uit onderzoek en de praktijk samen en ondersteunt professionals, scholen, kinderopvangorganisaties bij het verbeteren van de kwaliteit van de begeleiding

[40] Afspraken voor stevige lokale teams in elke gemeente: hulp dichtbij gezinnen | Rijksoverheid.nl

van jonge kinderen. Het zijn immers de pedagogisch professionals en leraren die deze kinderen dagelijks zien. Het is belangrijk dat al deze partijen goed toegerust zijn in het ondersteunen van de ontwikkeling van jonge kinderen.

Vormgeven van een doorgaande leer- en ontwikkellijn
Voorafgaand aan de eerste schooldag krijgen kinderen al op diverse manieren ondersteuning. Denk daarbij aan jeugd(gezondheids-)zorg, voorschoolse educatie of ondersteuning bij taal- en onderwijsachterstanden. Allemaal met als doel om kinderen extra te stimuleren in hun ontwikkeling, zodat ze een vliegende start kunnen maken. In het land zijn er mooie voorbeelden waarin organisaties slagen in het vormgeven van een doorgaande ontwikkellijn van voorschoolse voorziening naar basisschool.[41] De manier waarop onze eigen stelsels georganiseerd zijn, maken dat dit geen vanzelfsprekendheid is. Daarom is in het coalitieakkoord aangegeven dat er een aanmeldplicht komt. Dit is een doorgaande leer- en ontwikkellijn waarmee alle kinderen op tijd in beeld zijn en bij het onderwijs worden betrokken. Doel is om tijdig in beeld te hebben welke kinderen de komende twee jaar naar school gaan en deze ouders te betrekken bij de schoolkeuze. Daarnaast is het van belang om kinderen tijdens hun ontwikkeling in hun eerste levensjaren sector-overstijgend te kunnen volgen zodat de informatieoverdracht tussen consultatiebureaus, kinderopvang en het onderwijs goed verloopt. De mogelijkheden hiertoe worden samen met betrokken ouderpartijen en de ministeries van OCW, SZW en VWS nader onderzocht.

Ontschotten rondom het jonge kind
Zowel binnen onderwijs, opvang als bij de jeugd(gezondheids-)zorg wordt bijgedragen aan de ontwikkeling van kinderen. Elke sector kent eigen regels en kaders ten behoeve van dit doel. Zo kunnen bijvoorbeeld afhankelijk van het tijdstip op de dag andere regels gelden voor de ruimte waarin kinderen zich mogen bevinden of voor het personeel dat de ontwikkeling van de kinderen stimuleert. Eerder is in debat met uw Kamer aangegeven dat wordt verkend hoe de samenwerking tussen kinderopvang, onderwijs en zorg vergemakkelijkt kan worden. Er lopen reeds verkenningen om regelgeving te vereenvoudigen. Er wordt onderzocht of mogelijkheden om regelgeving rondom de Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) in kinderopvang, zorg en onderwijs verbeterd kunnen worden, zodat de expertise uit verschillende sectoren gemakkelijker ingezet kan worden in de kinderopvang. Ook wordt verkend hoe de aantoonbaarheid van (de deelvaardigheden van) de taaleis voor het werken in de voorschoolse educatie geharmoniseerd kan worden met die voor het werken in de dagopvang. De ministeries van OCW, SZW en VWS verkennen daarnaast samen of ontschotting in wet- en regelgeving en financiering nodig en mogelijk is, met een primaire focus op integrale kindcentra. Doel is om te komen tot plekken waar de ontwikkeling van jonge kinderen wordt geborgd via een doorlopende ontwikkellijn en waar ouders zich gezien, gehoord en geholpen voelen. De verkenning gebeurt samen met de praktijk en oplossingen moeten leiden tot betere samenwerking ten behoeve van ontwikkeling van kinderen. In 2027 wordt uw Kamer door ons geïnformeerd over de voortgang en eventuele te maken beleidskeuzes.

Slot
Met alle inzet uit deze brief worden stappen gezet om de ontwikkeling van jonge kinderen te versterken en de samenwerking rondom het jonge kind te

[41] Kohnstamm Instituut (2022). *Voor- en vroegschoolse educatie helpt, mits de kwaliteit goed is.* Samenvatting eindrapport pre-COOL onderzoek

verbeteren. Er ligt een stevige opgave. Wij hebben er vertrouwen in dat we die handschoen met elkaar de komende periode kunnen en zullen oppakken.

De staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
J.Z.C.M. Tielen

De minister van Werk en Participatie,
A.A. Aartsen

De minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
S.T.M. Hermans

De minister van Langdurige Zorg, Jeugd en Sport,
W.R.C. Sterk